

diskursu") istražuje konstrukciju rasom opterećenog djetinjstva u parlamentarnim raspravama u razdoblju između dvaju ratova (1919.-1939.) u Kanadi.

Odmičući se od danas već pomalo tradicionalnih (iako općenito govoreći još uvijek nedovoljno iscrpnih) promišljanja dječje perspektive i tema djetinjstva i obitelji ili djetinjstva i obrazovanja, autori zbornika kreirali su širok teorijski okvir za analizu i interpretaciju situacije u kojoj se nalaze djeca i mladi u 21. stoljeću, a koji, između ostalog, uključuje biološko-kulturološku, demografsku, sociolingvističku, feminističku te političko-ekonomsku perspektivu. Istaknimo stoga, kao zaključak, dvije osnovne, isprepletene pretpostavke koje su obilježile svako od njihovih pojedinačnih istraživanja: antropolozi mogu i moraju pridonijeti oživljavanju istraživanja djece i djetinjstva jer je ono izvor važnih tema na kojima može počivati buduća inovativnija antropologija.

Ivana POLONIJO

Zbornik *Childhood in Europe* [Djetinjstvo u Europi] — petnaesti svezak biblioteke *Rethinking Childhood* [Promišljanja djetinjstva], koju od 1998. godine uređuju Joe L. Kincheloe i Janice A. Jipson — ističe se u zagnušnoj produkciji knjiga o djetinjstvu svojom zemljopisnom ukotvljenošću. Europa je sjecište svih trinaest tekstova ovog zbornika koje urednici u uvodniku smještaju u disciplinarno okrilje od 1980-ih godina institucionalno prepoznatljive sociologije djetinjstva.

Izbor tekstova uvijek je neodvojiv od uključenja i isključenja koja bi, daleko od zahtjeva da zadovolje sve ukuse i kriterije, čini mi se, ipak trebala biti sukladna s uredničkim odredbama tekstova zbornika. Stoga mi valja istaknuti da će odredbe kojima urednik biblioteke Joe L. Kincheloe, kao i urednici zbornika Manuela du Bois-Reymond, Heinz Sünker i Heinz-Hermann Krüger opisuju tekstove zbornika *Childhood in Europe* — možda i ugodno — iznevjeriti čitateljska očekivanja. Primjerice, iznevjeren će biti zaključak Kincheloeova uvodnika u kojem stoji da urednici i autori zbornika *Childhood in Europe* potvrđuju kako *različiti društveno-kulturni, gospodarski i politički čimbenici podrivaju linearan proces koji ljudska bića pokreće od jasno definiranog-djetinjstva do jasno-definirane zrelosti*. Ta je teza u žarištu teksta Heinza Hengsta ("Rethinking the Liquidation of Childhood" [Promišljanje likvidacije djetinjstva]) o eroziji različitosti generacijskih iskustava, ali ne i ostalih tekstova okupljenih u zborniku. Oni se djetinjstvom zanimaju bez popudbine da je nekoć postojalo "zlatno doba" *jasno-definiranog djetinjstva*.

S druge strane, iako su urednici tekstove objavljene u *Childhood in Europe* smjestili u Europu *nakon sloma političkih sistema*, nekoliko članaka ovog zbornika ne može se podvesti pod tu vremensko-prostornu odrednicu. Jedan od njih je i članak Johna Hood-Williamsa ("Power Relations in Children's Lives" [Odnosi moći u životima djece]), u kojemu autor kao primjere mehanizama *dobnog patrijarhata* navodi uglavnom one prakse koje su prethodile devedesetim godinama. Čitatelj će se o diskontinuitet okrnuti i u članku Angela Saporitija ("A Methodology for Making Children Count" [Metodologija kojom se djeca uzimaju u obzir]) uglavnom napisanom na početku 1990-ih. Saporiti, naime, iznosi kritiku *dosadašnjih* socioloških istraživanja djetinjstva na temelju koje predlaže smjernice *buduće* sociografije djetinjstva, apostrofirajući pritom kao *dosadašnje* isključivo one tekstove napisane i objavljene do devedesetih.

Childhood in Europe, Approaches — Trends — Findings, ed. Manuela du Bois-Reymond, Heinz Sünker, Heinz-Hermann Krüger, Peter Lang Bern - New York 2000., 327 str. (Rethinking childhood; vol. 15)

Pretpostavku da je Saporitičev članak u *Childhood in Europe* uvršten u gotovo neizmijenjenu obliku zbog svojeg možebitno paradigmatičkog značaja, opovrgnut će uvid u ostale tekstove ovog zbornika. Naime, Heinz Hengst, An-Magritt Jensen i Jens Qvortrup, autori, sudim li prema citiranosti, u prethodnom desetljeću iznimno utjecajnih radova o djetinjstvu, u ovom su zborniku zastupljeni novim tekstovima. Važno je spomenuti — a time gotovo i preporučiti — da se i Jensenin tekst ("Property, Power, and Prestige" [Vlasništvo, moć i ugled]) o feminizaciji djetinjstva i Qvortrupov ("Childhood as a Social Phenomenon Revisited" [Osvrt na djetinjstvo kao društveni fenomen]) o djetinjstvu kao društvenom fenomenu kritički nastavljaju na teze koje su isti autori zastupali u zborniku *Childhood Matters* (1994). Riječ je o jednom od nezaobilaznih naslova za problematiku suvremenog europskog djetinjstva u kojem je, iako se to u zborniku *Childhood in Europe* nigdje ne navodi, prvotno objavljen i Saporitičev tekst.

Ostavljajući po strani neispunjene zaloge urednikâ, kao i, prema mojem mišljenju, nadasve dobrodošlu i poticajnu raznorodnost tekstova zbornika *Childhood in Europe*, zadržat ću se na metodološkom i teorijskom pluralizmu njegovih članaka, kojeg opozicije zastupaju tekstovi Regine Sirote ("The Birthday" [Rođendan]) i Barbare Smoliške-Theiss ("Childhood in Poland" [Djetinjstvo u Poljskoj]). Zauzimajući *pogled odozdo*, Sirota interpretira proslave dječjih rođendana kao obred integracije u kojemu se procesima pregovaranja i identifikacije izvodi, ali i proizvodi jedan segment dječje kulture. Nasuprot Sirotinu tekstu članak Smoliške-Theiss iz statistički podbočene makroperspektive te uglavnom ne problematizirajući ni interpretacijska polazišta niti podatke nudi svekolik presjek suvremenog djetinjstva u Poljskoj.

Tekstovi Sirote i Smoliške-Theiss tek su rubovi metodološkog rastera tekstova ovog zbornika koji uglavnom uvjerljivo pokazuju da razdjelnica kvantitativno i kvalitativno te mikro i makro nije jamac interpretativne pronicavosti tekstova. Potvrdit će to i, s obzirom na naznačenu metodološku dihotomiju, hibridan tekst Manuele du Bois-Reymond ("Negotiation Families" [Obitelji u kojima se pregovara]), u kojemu se autorica bavi individualizacijom odgoja djece u Nizozemskoj i Njemačkoj, kao i članak Jürgena Zinneckera (*Pred-adolescentska djeca* [Pre-adolescent Children]) o (samo)poimanju trinaestogodišnjaka. Konačno, spomenutim se radovima pridružuje i tekst Helge Zeiher (*Dječji otoci u prostoru i vremenu* [Children's Islands in Space and Time]), zaokupljen načinima na koje djeca aktivno koriste i preoblikuju javne prostore, kao i rad Petera Büchnera i Berkharda Fuhsa ("Children Are Schoolchildren" [Djeca su školska djeca]) o procesima usvajanja kulturnog i društvenog kapitala. Zbornik zaključuje tekst Heinza Sünkera ("Childhood Research, the Politics of Childhood, and Children's Lives in Germany" [Proučavanje djetinjstva, regulacije djetinjstva i život djece u Njemačkoj]) u kojem autor propituje odnose individualizacije i institucionalizacije, naznačujući prijeporna mjesta srastanja teorije, zakonodavne prakse i življene kulture.

Marijana HAMERŠAK